

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ЦЕНТР ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ**

ЗАТВЕРДЖЕНО

Вченою радою ДВНЗ

«Ужгородський національний університет»

Протокол № 11 від 22 грудня 2022 р.

Голова Вченої ради, ректор

проф. Володимир СМОЛАНК

**Програма
підвищення кваліфікації вихователів
закладів дошкільної освіти**

Ужгород 2022

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Державою визначено соціальне замовлення: компетенізація освіти шляхом реалізації компетентнісного підходу, орієнтація її на результат у формі розвинутих ключових компетентностей здобувачів дошкільної освіти, структури їхніх знань, поглядів, ціннісних орієнтирів, успішної самореалізації в професії і житті, формування особистості, патріота, новатора, здатного конкурувати на ринку праці, розвивати економіку, навчатися неперервно впродовж життя.

Потреби докорінного, системного реформування загальної середньої освіти в Україні, інтеграції національної системи освіти у світовий європейський простір, підвищення конкурентноздатності української молоді на ринку праці, формування професійної компетентності педагога в реалізації основних завдань модернізації системи освіти, упровадження новітніх досягнень світової та вітчизняної науки, передового досвіду в організацію навчально-виховного процесу сучасного освітнього закладу вимагає оновлення змісту й форм підвищення кваліфікації педагогічних кадрів.

Загальні положення

Програма підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти розроблена на основі компетентнісного підходу з урахуванням принципів цілісності, системності, технологічності та варіативності, подана у взаємозв'язку цільового, змістового, технологічного та контрольного-аналітичного компонентів, відповідно до державної політики в галузі дошкільної освіти, стратегій підвищення якості дошкільної освіти.

Актуальність:

Зміст програми, зокрема цілісний і системний добір модулів і тем, ураховує особливості професійної діяльності вихователів закладу дошкільної освіти і визначається: вимогами суспільства знань щодо забезпечення закладів дошкільної освіти висококваліфікованими фахівцями; основними напрямками державної політики у галузі освіти; Національною рамкою кваліфікації, освітніми та професійними стандартами, вимогами щодо компетентностей вихователів закладу дошкільної освіти; запитами замовників освітніх послуг.

Програма передбачає оновлення знань вихователів освітнього законодавства, набуття навичок саморегуляції, професійного саморозвитку, формування професійних вмінь щодо організації освітнього процесу, мотивації до інноваційної діяльності.

Програма підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти розроблена на виконання ст. 18 та ст. 59 Закону України «Про освіту», Порядку підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України №800 від 21 серпня 2019 р., та на основі:

- Закону України «Про освіту»;
 - Закону України «Про дошкільну освіту»
 - Закону України «Про вищу освіту»;
-

- Закону України «Про повну загальну середню освіту»;
- Національної доктрини розвитку освіти;
- Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти;
- Державного стандарту початкової загальної освіти;
- Базового компонента дошкільної освіти в Україні;
- Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року;
- Концепції загальної середньої освіти (12-річна школа);
- Концепції Нової української школи.
- Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805)

Метою підвищення кваліфікації є вдосконалення професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти як умотивованого, фахового спеціаліста, носія рефлексивної культури, готового до впровадження інноваційних концептуальних підходів і технологій в освітній процес.

Цільова група: вихователі закладів дошкільної освіти різних форм власності.

Обсяг програми: 120 год (4 кредити ЄКТС)

Форма реалізації Програми: – денна/дистанційна/змішана форма.

Графік навчального процесу: одна сесія 120 годин (упродовж трьох тижнів, по шість годин щоденно з можливістю подальшої підтримки педагогічного працівника через дистанційне навчання за планом програми)

Строки реалізації Програми: упродовж трьох тижнів (15 робочих днів)

Кількість слухачів у групі: 25-30 осіб.

Вартість освітніх послуг: на договірних умовах.

Місце реалізації Програми: Навчально-науковий центр підвищення кваліфікації ДВНЗ «Ужгородський національний університет» та за місцем знаходження замовника. Якщо підвищення кваліфікації відбувається за місцем замовника то проводиться організація трансферу за кошти замовника.

Документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації. За результатами опанування програми особи, які пройшли повне навчання отримують свідоцтво, в якому зазначається змістові напрями навчального плану програми та обсяг навчальних годин, яке дозволяє здійснювати професійну діяльність у закладі дошкільної освіти за посадою «вихователь закладу дошкільної освіти» упродовж п'яти років, підвищувати кваліфікаційний рівень відповідно Положення про атестацію педагогічних працівників (наказ МОН України від 09.09.2022 р. № 805)

Програма підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти розроблена науково-педагогічними працівниками Навчально-наукового центру підвищення кваліфікації та стажування ДВНЗ "УжНУ"

ЗМІСТ ПРОГРАМИ

Програма передбачає розв'язання таких завдань:

- формування готовності вихователів закладів дошкільної освіти до реалізації стратегічних цілей модернізації освіти, розбудови Нової української школи в умовах соціокультурних викликів XXI століття, інтеграції у світовий освітній простір;
- підвищення рівня теоретико-методологічної підготовки до роботи в умовах Нової української школи та переходу на 12-річну структуру навчання;
- систематизація та поглиблення соціально-гуманітарних, професійно-фахових знань про сутність, специфіку, орієнтири реалізації основних напрямів модернізації освіти;
- модернізація професійного потенціалу як системного показника готовності до інноваційної діяльності, трансформації найновіших досягнень науки та передового педагогічного досвіду в практику роботи вихователів закладів дошкільної освіти;
- опанування нових інтелектуальних інструментаріїв, педагогічних та інформаційних технологій, необхідних для впровадження якісних змін у навчально-виховний процес в ІКТ наповненому середовищі;
- формування навичок самостійного, критичного мислення, системного педагогічного аналізу;
- формування вмінь здійснювати інтегровану практико-теоретичну професійну діяльність, що сприятиме формуванню інноваційного освітнього простору за логікою варіативного розвитку мотиваційно-сміслової освіти.

Навчальний план програми розрахований на 120 годин (4 кредити) та складається з п'яти модулів:

- Модуль 1. Соціально-гуманітарний (6 год. / 0,2 кредита);
- Модуль 2. Професійний (16 год. / 0,6 кредита);
- Модуль 3. Фаховий (66 год. / 2,2 кредита);
- Модуль 4. Організаційно-контрольний (3 год. / 0,1 кредита);
- Модуль 5. Самостійної роботи (29 год. / 1 кредит).

Соціально-гуманітарна й професійна підготовка розвиває творче мислення педагога, підвищує рівень соціально-політичних, філософських, соціологічних і психолого-педагогічних знань, сприяє вдосконаленню володіння категоріально-понятійним апаратом сучасної педагогічної науки. Слухачі мають змогу отримати уявлення про освіту як соціальний інститут, розвиток громадянських компетентностей особистості, тенденції патріотичного виховання в умовах суспільних змін, удосконалити знання з питань нормативно-правового забезпечення освітньої діяльності в Україні, реформування освіти в Україні, набути знання із сучасних соціально-психологічних і педагогічних проблем виховання дітей, розвинути уявлення про психологічні основи фасилітативної компетентності педагога,

застосування сучасних інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі.

Фахова підготовка сприяє розвитку системи професійних компетентностей, необхідних для проєктування цілісного інноваційного освітнього простору освітнього закладу, забезпечується проведенням семінарських, практичних занять, тренінгів, змістове наповнення яких відповідає сучасним досягненням психолого-педагогічних наук.

Фаховий модуль структурно складається з розділів:

- предметно-наукова підготовка;
- методична підготовка;
- спецкурси, спецпрактикуми;
- педпрактика.

Тематика предметно-наукової й методичної підготовки максимально співвідноситься зі змістом освіти в умовах Нової української школи та передбачає поглиблення знань щодо актуальних досліджень у відповідних наукових галузях.

Предметно-наукова підготовка спрямована на формування професійних компетентностей вихователів закладів дошкільної освіти, впровадження педагогічних інновацій, проєктування інноваційного освітнього середовища навчального закладу, формування системи життєвих компетентностей.

Методична підготовка спрямована на формування професійних компетентностей вихователів у впровадженні в освітній процес концептуальних засад реалізації Державного стандарту дошкільної освіти України, реалізації сучасних програм навчання дітей дошкільного віку із використанням різноманітних методів, форм і технологій, інтегративного підходу, педагогіки партнерства, організації навчально-пошукової, дослідницької діяльності, тощо.

У навчальному плані курсів підвищення кваліфікації передбачається проведення спецкурсів і спецпрактикумів, які є логічним продовженням та доповненням найактуальніших проблем, що розглядаються в розділах з предметно-наукової й методичної підготовки педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Загалом підготовка за фахом забезпечує формування вміння організовувати тематичні дискусії, систематизувати власний досвід педагогічної діяльності, ефективно вирішувати психолого-педагогічні проблеми, які виникають у професійній діяльності.

Соціально-гуманітарний, професійний та фаховий модулі, крім інваріантної, включають варіативну складову, у якій розглядаються питання загальноєвропейської інтеграції освітнього простору України, організації сучасних педагогічних досліджень, розвитку медіакомпетентності педагога в умовах реформування освіти, формування стресостійкості як важливої складової успішної особистості педагогічного працівника, застосування web-сервісів в освітньому процесі.

Усі модулі в поєднанні визначають зміст професійної компетентності вихователів закладів дошкільної освіти.

Перелік компетентностей, розвиток яких передбачає зміст модулів програми курсів підвищення кваліфікації вихователів відповідно до професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти»:

Загальні компетентності:

ЗК.01. Здатність діяти відповідально та свідомо; реалізовувати свої права і обов'язки як члена суспільства і громадянина держави, усвідомлювати свої обов'язки і відповідальність перед суспільством/громадою за результати професійної діяльності, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні (громадянська компетентність);

ЗК.02. Здатність до ефективної комунікації і міжособистісної взаємодії, роботи в команді, спілкування з представниками інших професійних груп різного рівня (соціальна компетентність);

ЗК.03. Здатність до усвідомлення, цінування й поваги багатоманітності та мультикультурності у суспільстві, творчого самовираження (культурна компетентність);

ЗК.04. Здатність до впевненого і критичного використання цифрових технологій і ресурсів, цифрового освітнього середовища у професійній діяльності, повсякденному житті, комунікації (цифрова компетентність);

ЗК.05. Здатність до генерування нових ідей, виявлення ініціативи та підприємливості (підприємницька компетентність);

ЗК.06 Здатність усвідомлювати свої професійні можливості та діяти лише в межах рівня професійної підготовленості, діяти на основі етичних міркувань (мотивів), доброчесності, соціальної відповідальності, поваги до різноманітності та мультикультурності (етична компетентність).

Професійні компетентності:

A1. Проєктувальна

A2. Організаційно-методична

A3. Оцінювально-аналітична

A4. Предметно -методична

B1 Здоров'язбережувальна

B1 Психоемоційна

B2. Педагогічне партнерство

B3 Морально-етична

Г1 Здатність до навчання впродовж життя

Г2 Інформаційно-комунікаційна

Очікувані результати підвищення кваліфікації передбачають таких умінь і навичок:

Знання і розуміння

- сучасних тенденцій розвитку освіти взагалі, дошкільної зокрема;
- соціально-правових основ, законодавчих актів у сфері дошкільної освіти;
- особливостей процесів організації освіти дітей дошкільного віку;
- основних механізмів функціонування і реалізації компетентнісної парадигми навчання;
- способів реалізації інтеграційного підходу в навчанні дітей дошкільного віку;
- концепції інклюзивної освіти.

Розвинені вміння

- вміння здійснювати стратегічний розвиток ЗДО, управління, стратегічну комунікацію;
- проєктувати безпечне, безбар'єрне, здорове, розвивальне, інклюзивне, культуромовне освітньо-розвивальне середовище з використанням здоров'язбережувальної та проєктувальної компетентностей;
- організовувати педагогічну діяльність на компетентнісних засадах (прогнозування, проєктування, оцінювання тощо);
- конструювати та реалізувати сучасні програми навчання дітей дошкільного віку із використанням різноманітних методів, форм і технологій;
- діагностувати освітній процес і складати індивідуальні освітні маршрути для становлення дитини як особистості, громадянина, новатора;
- вміти налагоджувати партнерську взаємодію з різними інституціями, які працюють в інтересах дітей;
- проаналізувати міжнародний досвід професійного розвитку вихователів ЗДО, визначити сильні й слабкі сторони, можливості та ризики, спроектувати власне бачення впровадження кращих міжнародних та українських практик у роботу ЗДО;
- розробити та реалізувати індивідуальну траєкторію професійного розвитку вихователів ЗДО в системі неперервної педагогічної освіти.

Диспозиції (цінності, ставлення)

- дитиноцентризм, цінність особистості;
 - готовність до змін, гнучкість, постійний професійний розвиток;
 - відданість ідеї щодо значущої участі в освітньому процесі усіх здобувачів дошкільної освіти;
 - просування демократичних цінностей (повага до багатоманітності, право вибору, формування спільноти, полікультурність);
 - рефлексія власної професійної практики;
 - бажання розвивати власну професійну компетентність.
-

Форма реалізації Програми: навчальні заняття за програмою курсу проводяться – засобами лекційного викладу матеріалу (тематична лекція, інструктивна лекція, інтерактивна лекція з елементами панельної дискусії, лекція-презентація, проблемна лекція, лекція-дискусія, лекція-прес-конференція, лекція з елементами практичного заняття), практичних занять (тренінгів, майстер-класів, моделювання освітньої діяльності, круглих столів, дискусій, тренувальних вправ, авторських студій, самостійної роботи у вигляді моніторингу та оцінки результатів пропонованих освітніх змін, тестів).

Самостійна робота слухачів передбачає завдання, спрямовані на вивчення нормативно-правових актів та інструктивно-методичних листів, актуальних питань щодо організації освітнього процесу в ЗДО.

У Програмі передбачається підготовка й захист підсумкової роботи (випускна робота, творчий проєкт) з питань предметно-наукової та методичної підготовки за фахом.

На етапі завершення навчання за Програмою слухачі складають підсумковий тест, який складається з 30 тестових завдань, одне тестове завдання оцінюється в 2 бали. Максимальна кількість балів, яку можуть отримати учасники – 60 балів. Прохідний бал – 36 балів. Учасники, які успішно склали тест та виконали підсумкову роботу отримують свідоцтво про підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти.

НАВЧАЛЬНИЙ ПЛАН
програми підвищення кваліфікації вихователів закладів дошкільної освіти
(4 кредити, 120 годин)

№ з/п	Напрямок	Розподіл годин			Практич ні заняття. Тематич дискусії	Самостій на робота
		кредити	Усього (годин)	Лекції		
I.	СОЦІАЛЬНО-ГУМАНІТАРНИЙ МОДУЛЬ	0,2	6	4	2	
	Інваріантна частина		6	4	2	
II.	ПРОФЕСІЙНИЙ МОДУЛЬ Формування та розвиток професійної компетентності	0,6	16	4	12	-
	Інваріантна частина					
	Варіативна частина					
III	ФАХОВИЙ МОДУЛЬ	2,2	66	16	50	
	Інваріантна частина		66	16	50	
	Предметно-методична підготовка		2	2	-	
3.1	Концептуальні засади реалізації Державного стандарту дошкільної освіти України		30	8	22	
3.2.	Створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості інклюзивного навчання в ЗДО		12	2	10	
3.3	Психолого-фізіологічні особливості здобувачів дошкільної освіти, основи андрагогіки. Вдосконалення знань, вмінь і практичних навичок у частині надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу.		12	4	8	
3.4.	Використання інформаційно- комунікаційних, цифрових технологій в освітньому процесі та в управлінській діяльності.		4	-	4	
3.5	Спецкурси		6	-	6	
IV	ОРГАНІЗАЦІЙНО-КОНТРОЛЬНИЙ МОДУЛЬ.	0,1	3			3
V.	МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ	0,9	29	-	-	29
	УСЬОГО:	4	120	24	64	32

V. МОДУЛЬ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Теми підсумкових робіт(творчих проєктів) для слухачів КПК вихователів закладів дошкільної освіти

1. Впровадження ЛЕГО конструктора на заняттях з математики
2. Формування логіко-математичної компетентності дошкільників.
3. Формування мовленнєвої компетентності дошкільників.
4. Економічне виховання дошкільників.
5. Валеологічне виховання дошкільників.
6. Розвиток сенсорних відчуттів молодших дошкільників.
7. Навчання дошкільників звуковому аналізу слова.
8. Розвиток зв'язного розвитку дошкільників.
9. Здоров'язберігаючі технології в закладі дошкільної освіти.
10. Формування в дошкільників шкільної компетентності.
11. Сюжетно-рольова гра в сучасному закладі дошкільної освіти.
12. Використання сучасних техніки та матеріалів під час художньої праці в закладі дошкільної освіти.
13. Застосування ейдетики для розвитку мислення дошкільників.
14. Формування в дошкільників патріотичних почуттів.
15. Проблеми розвитку дітей раннього віку.
16. Формування світогляду дошкільників засобами художнього слова
17. Формування в дошкільників безпеки життєдіяльності.
18. Розвиток в дошкільників умінь спостерігати.
19. Ознайомлення дошкільників з державною символікою.
20. Інтеграція образотворчого та музичного мистецтва в ЗДО
21. Соціалізація дошкільника в сучасному закладі дошкільної освіти.
22. Формування міжособистісних стосунків в дошкільному віці.
23. Організація життєдіяльності дошкільника в закладі дошкільної освіти.
24. Створення розвивального середовища в закладі дошкільної освіти.
25. Розвиток пізнавальних здібностей дошкільника.
26. Дидактична гра в сучасному закладі дошкільної освіти.
27. Організація ігрової діяльності в ранньому віці.
28. Робота з дітьми в адаптаційний період.
29. Організація роботи з дітьми в різновіковій групі.
30. Організація туристичних походів з дошкільниками влітку.
31. Інтегровані заняття в сучасному закладі дошкільної освіти.
32. Застосування мнемотехніки як засіб креативного мислення
33. Форми оцінювання та види заохочень дошкільників.
34. Виховання звукової культури мовлення дітей дошкільного віку
35. Вплив народних рухливих ігор на розвиток дитини
36. Розвиток у дітей дошкільного віку уявлень про статеві відмінності між людьми.
37. Формування уявлень дошкільника про свої права та обов'язки.
38. Формування в дошкільників художнього світогляду.
39. Формування тактильно–рухового сприймання в дошкільників.
40. Розвиток дрібної моторики дошкільників.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Нормативно-правові документи:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України / Під наук. керівн. Піроженко Т. О., авт. кол-в: Байер О.М., Безсонова О.К., Брежнєва О.Г., Гавриш Н. В., Загородня Л. П. та ін. 2021. 37 с.
[URL:https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf](https://mon.gov.ua/storage/app/media/rizne/2021/12.01/Pro_novu_redaktsiyu%20Bazovoho%20komponenta%20doshkilnoyi%20osvity.pdf)
2. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою КМУ від 21 лютого 2018 р. № 87. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/87-2018-%D0%BF#Text>
3. Закон України «Про дошкільну освіту» № 2628–ІІІ URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text>
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> .
5. Інструктивно-методичні рекомендації щодо забезпечення наступності дошкільної та початкової освіти /Додаток до листа МОН України від 19.04.2018 №1/9-249 URL : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/nastupnist-mizh-doshkilnoyu-ta-pochatkovoyuosvitoyu> .
6. Конвенція про права дитини. 1989. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text .
7. Наказ МОН України від 22.01.2016 р. №46 «Щодо впровадження основ соціальної і фінансової освіти дітей дошкільного віку». URL: <http://oblosvita.com/engine/download.php?id=11637> .
8. Положення про заклад дошкільної освіти (в редакції постанови КМУ від 27.01.2021 №86). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/86-2021-%D0%BF#Text> .

ДОДАТКОВІ ДЖЕРЕЛА:

1. Безсонова О.К. Творчий продукт. Методична скарбничка вихователя.2021. №1,2, 3.
2. Богініч О.Л., Левінець Н.В., Лохвицька Л.В., Сварковська Л.А. Фізичне виховання, основи здоров'я та безпеки життєдіяльності дітей старшого дошкільного віку: навч.- метод. посіб. Київ : Генеза, 2013. 128 с.
3. Богуш А., Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей старшого дошкільного віку. Методичний посібник для вихователя. Серія «Настільна книжка вихователя». К.: Генеза, 2017. 160с.
4. Брежнєва О. Г. Сприяємо сенсорному розвитку дошкільників під час тематичного циклу занять. Методична скарбничка вихователя. 2016. № 2. С. 37 – 44.
5. Брежнєва О.Г. Математичний розвиток дошкільників: теорія і технологія: монографія. Мелітополь: Видавничий будинок Мелітопольської міської друкарні, 2018. 481 с.

6. Вознюк Т.В. Сучасні ігрові види спорту: теорія та методика викладання: навчальний посібник. Вінниця:ФОП Корзун Д.Ю., 2017. 248 с. URL: <http://library.vspu.net/bitstream/handle/123456789/2367/D12.pdf>
7. Вчимося читати. Навч.-розв. посіб. для дітей 4–6 років. У двох частинах. К.: «Фенікс», 2020. Ч.1. 272с. з іл. <https://www.shelestova.com.ua/product/vchymosya-chytaty/>
8. Гавриш Н. Розвиток мовлення дітей. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2019. №3 – 4.
9. Гавриш Н., Пометун О. Дошкільнятам – освіта для сталого розвитку. Парціальна програма для дітей дошкільного віку. К.: ІП НАПН України, 2019. 24 с.
10. Гавриш Н., Пометун О. Сталий розвиток: стосується кожного. Дошкільне виховання. 2018. №3. С. 2 – 6.
11. Доброго ранку! Ми раді, що ви тут! Посібник для педагогів про проведення ранкових зустрічей. Всеукраїнський фонд «Крок за кроком», 2016. 52 с.
12. Дуткевич Т. Дошкільна психологія. К.: Центр навчальної літератури, 2020. 392с.
13. Еколого-психологічні тренінги. URL: <https://www.slideshare.net/ydvorak/ss-56668391> .
14. Корнєєва О.Л. Вихователі, які вміють грати, – виграють. Вихователь-методист. 2017. №2. С. 17 – 21.
15. Косенчук О.Г., Новик І.М. ECERS-3: оцінюємо якість освітнього процесу по-новому. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2020. №12. С. 49. URL: https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2021/02/vmdz_12_2020-4-9.pdf
16. Косенчук О.Г., Новик І.М. Досліджуємо якість освітнього процесу. Дошкільне виховання. 2020. № 10. С. 10-13. URL: <https://uied.org.ua/wp-content/uploads/2020/10/dv-102020- kosenchuk-novik.pdf>
17. Крутій К.Л., Стеценко І.Б. Парціальна програма формування культури інженерного мислення в дітей передшкільного віку «STREAM-освіта, або Стежинки у Всесвіт». Освітній напрям «Технології або Таємничі перетворення». Запоріжжя: ТОВ«ЛПКС» ЛТД, 2020. 192 с.
18. Кулікова І.А. Англійська мова для дітей дошкільного віку: програма та методичні рекомендації. – Тернопіль: Мандрівець, 2015. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/5anglijska-mova-dlya-ditej-doshkilnogo-viku-kulikova.pdf>
19. Ландрет Л. Правильне виховання характеру дітей. / пер. з англ. Степанова В., ВБФ «Східноєвропейська гуманітарна місія», 2017. 224 с.
20. Левінець Н.В. Моделювання здоров'язбереігаючого середовища дошкільного навчального закладу: сучасні підходи. URL: <https://ird.npu.edu.ua/files/levinec.pdf>
21. Машовець М.А., Науменко М.С. Особливості емоційно-ціннісного спілкування в сучасній українській сім'ї. Молодий вчений. 2018. № 8.1 (60.1). С. 80 – 84.
22. Мордоус І.О., Волощенко Н.О. До питання про інтеграцію іноземної мови у повсякденне життя дитини дошкільного віку. Освітній дискурс: збірник

наукових праць. 2019. №13(5). С. 89-99. URL: <http://www.journal-discourse.com/uk/kataloh-statei/2019-r-135/dopytannia-pro-intehratsiiu-inozemnoi-movy-u-povsiakdenne-zhyttia-dytyny-doshkilnohovichu.html>

23. Настільний теніс. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку грі у настільний теніс / Авраменко О.М., Дроздюк В.І., Коваленко Г.М., Якименко Н. Суми: НІКО, 2019. 80 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKeGFEYZi4RmpodUk/view?usp=sharing>

24. Нерянова С.І., Піроженко Т.О. Двигун прогресу, або Гра як джерело розвитку дошкільників. Вихователь-методист. 2017. №2. С. 11 – 14.

25. Низковська О. Соціально-економічній освіті – новий подих. Дошкільне виховання. 2016. №3. 26. НУМО: платформа розвитку дошкільнят. Я та світ (громадянська свідомість). URL: <https://numo.mon.gov.ua/skills/ya-ta-svit>

26. Піроженко Т.О. Ладивір С.О., Соловійова Л.І. та ін. Компас у світі ціннісних орієнтацій дошкільника : навчальний посібник. К.: Видавничий Дім «Слово», 2016. 56 с.

27. Піроженко, Т.О., Соловійова, Л.І. та ін. Ціннісні орієнтації дитини у дорослому світі: навчально-методичний посібник. Київ. Видавничий дім «Слово». 2017. 89 с.

28. Половіна О. А. Артосвіта дітей дошкільного віку: технологія образотворення у дії. Мистецтво та освіта: Науково-методичний журнал. Київ, «Педагогічна думка». 3 (97), 2020 р. С. 34-40.

29. Половіна О. А., Карабаєва І. І. Авторський підхід до рівня визначення та формування художньо-продуктивної компетенції дітей старшого дошкільного віку. Fundamental and applied researches in practice of leading scientific schools IGOS-GROUP LTD: United Kingdom, Canada, Ukraine, USA. Vol 39 No 2 (2020) (ISSN 2708-0994; ISSN 2313-7525): С.26-32.

30. Поніманська Т.І. Дошкільна педагогіка. Підручник. 4-те видання, перероблене Київ. ВЦ «Академія». 2018. 408 с

31. Регулююча дія ціннісних орієнтацій у житті дитини: моногр. [Т.О. Піроженко, І.І. Карабаєва, О.Ю. Хартман, Л.І. Соловійова, О.І. Федорчук, Л.Д. Токарева]; за ред. Т.О. Піроженко. Київ : Видавничий Дім «Слово», 2020. 222 с. URL : <https://lib.iitta.gov.ua/722164/> .

32. Слюсар А, Шабер Н. Дитинство серед природи. Дошкільне виховання. 2020. №2. С.11 – 15.

33. Черешнюк О., Артоуз О., Кирган В. Економіка для дошкільників. Вихователь-методист дошкільного закладу. 2016. №3.

34. Шевчук А.С. Мистецька освіта дітей: традиції та інновації в оновленому БКДО. Дошкільне виховання. 2021. №4. С. 16-19.

35. Шевчук А. С. Дитяча хореографія : навч.-метод. посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 288 с. URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/doshkilna/programi/hevchuk_Dut_Horeografiya.pdf; <https://mon.gov.ua/storage/app/media/programy-rozvytku-ditey/6dityachaxoreografiya-shevchuk.pdf>

36. Шевчук А. С. Дитячі розваги і свята (у схемах, таблицях, визначеннях, сценаріях) : навч.- метод. посібник. Тернопіль : Мандрівець, 2020. 336 с.

37. Шевчук А. С. Формування навичок рефлексії у дітей: ранкова зустріч «Мистецький досвід». Музичний керівник. 2021. № 5. С. 4-7.
38. Шкіряний м'яч. Програма і методичні рекомендації з навчання дітей старшого дошкільного віку гри у футбол / Дяконова Н.С., Дроздюк В.І., Коваленко Г.М., Якименко Н.І. Суми: НІКО, 2019. 44 с. URL: <https://drive.google.com/file/d/0B3m2TqBM0APKeGFEEYzI4RmpodUk/view?usp=sharing>
39. Шрамченко О., Рибалко П. Фізкультурно-оздоровча робота в закладах дошкільної освіти: практичні поради. Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології. 2018. № 7 (81). URL: <https://pedscience.sspu.sumy.ua/wp-content/uploads/2019/01/17.pdf>
40. Шаблони для створення презентацій. URL: <http://teach-inf.at.ua/load/prafika/49>
41. CartoonMaker – Конструктор мультиків і коміксів. URL: <http://teach-inf.at.ua/load/programi/rizne/cartoonmaker konstruktor multikiv i komiksiv/18-1-0-500#.VqQIo8ip2w8>
42. Березова Г.О. Хореографічна робота з дошкільнятам. Київ: Музична Україна, 1989. 204 с.
43. Богініч О. Л., Бабачук Ю.М. Рухливі ігри та ігрові вправи з елементами спортивних ігор для дітей дошкільного віку. Тернопіль : «Мандрівець», 2014. 224 с.
44. Брежнєва О. Г. Календарне планування (Тема «Кіно»). Ігри та вправи для картотеки. Методична скарбничка вихователя. 2017. №4. С.16 – 20; 29 –45.
- Брежнєва О.Г. Ігри логіко-математичного спрямування в межах проєкту «Магазин». Методична скарбничка вихователя. 2017. № 2. С. 39 – 42.
46. Все для школи: графіка, оформлення, дизайн. URL: <http://all-for-schools.blogspot.com>
47. Гавриш Н., Крутій К. Як змінювалися підходи до розвитку мовлення дітей. Дошкільне виховання. 2019. № 10. С.7 – 12.
48. Гарбачук Н. Водний бізіборд – лабораторія в дитсадку. Дошкільне виховання. 2020. С.21– 23.
49. Джежелей О., Коваленко О. Вчуся читати. Навч-розвив. пос. для дітей Частина 1. Харків: Ранок, 2001. 144 с.
50. Дідура Л., Міняйло О. На гостину до старого дуба. Дошкільне виховання. 2019. № 6. С.30 –32.
51. Для творчості дитини вірші, пісні, картини. Метод. посіб. / авт.-уклад.: Т.О.Піроженко, А. С. Шевчук. Київ : Вид. Дім «Слово», 2017. 128 с.
52. Закони екології Коммонера. URL: https://pidru4niki.com/1960120837942/ekologiya/zakoni_ekologiyi_kommonera
53. Левінець Н. В. Долгаль С.Г. Красікова Н.А. Зростаємо здоровими: зошит із формування здоров'язбережувальної компетенції у дітей старшого дошкільного віку. Київ :Генеза, 2017. 32 с.+ 1 дод. (16 с.) – (Серія «Я буду вправним первачком»).
54. Лохвицька Л.В., Андрющенко Т.К. До здоров'я дітей - через освіту дорослих: Технологія взаємодії дошкільних навчальних закладів з родинами Тернопіль:Мандрівець, 2012. 176 с.

55. Матеріали круглого столу «На шляху до якісного дошкілля»: упоряд. О.Г.Косенчук, Л.В.Куземко, О.А. Венгловська, І.М.Новик: УІРО, 2021. 35 с. URL: https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2021/02/kruglij-stil_na-shlyahu-do-yakisnogo-doshkillya.pdf
56. Пасічник В.М., Пітин М.П., Згоба В.Л. Сучасні технології з елементами видів спорту у фізичному вихованні дітей дошкільного віку. Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Вип. 10 (80). 2017. С.88 – 93. URL: [irbis-nbuv.gov.ua>cgi-bin>irbis_nbuv>cgiirbis_64](http://irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64)
57. Піроженко Т.О. Відповідальність дорослого перед дитячою грою: стратегічний орієнтир. Вихователь-методист. 2017. №2. С. 5 – 10.
58. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: не відтворювати, а творити. Вихователь-методист дошкільного закладу. № 1. 2019. С.15 – 22.
59. Половіна О. Мистецька освіта дошкільників: свобода, творчість, інтеграція. Дошкільне виховання. № 5. 2019. С.3 – 8.
60. Половіна О. Мистецька освіта сьогодні: синтез підходів. Дошкільне виховання. 2019. №12. С.3 – 8.
61. Рекомендації щодо забезпечення якості дошкільної освіти України в умовах карантину/ авт. кол. Косенчук О., Новик І., Венгловська О.: УІРО, 2021. URL: <https://uied.org.ua/wpcontent/uploads/2021/02/doshkilnaosvita.pdf>
62. Сулімова С., Сокиринська Н. Соціально-фінансова освіта: успішний досвід. Дошкільне виховання. 2016. №4.
63. Шевчук А.С. Інтегрована відповідальність, або Зони впливу різних фахівців на музичне виховання дітей. Музичний керівник. 2020. № 4. С. 4–10.